

Handläggare
Susanna Nytell
Telefon: 08-508 150 29

Till
Skarpnäcks stadsdelsnämnd
2017-09-21

Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck 2018-2022

Svar på remiss från kommunstyrelsen 000116/2017

Förvaltningens förslag till beslut

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutar följande:

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Victoria Callenmark
Tf. stadsdelsdirektör

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet ”Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck 2018-2022” till Skarpnäcks stadsdelsnämnd. I budget för 2015 angavs att ett hbtq-program för staden skulle tas fram. Det föreslagna programmet ska ge vägledning till stadens nämnder och bolagsstyrelser i arbetet för att nå visionen om ett Stockholm för alla, en stad som lever upp till och respekterar de mänskliga rättigheterna. I programmet anges fem prioriterade fokusområden. Likaså beskrivs ansvarsfördelning, övergripande arbetssätt och hur uppföljningen ska ske.

Förvaltningen är i huvudsak positiv till det föreslagna programmet. De fokusområden som anges utgör ett stöd till nämnder och styrelser och lämnar samtidigt stort utrymme för dem att avgöra på vilket sätt arbetet ska genomföras. De gemensamma begreppsdefinitioner, introduktionsutbildning och metodstöd som föreslås är viktiga stöd i arbetet med. Förvaltningen ser vinster med ytterligare stadsgemensamma arbetssätt eller riktlinjer i syfte att stärka likvärdigheten och underlätta för samverkan inom staden.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet ”Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck 2018-2022” till Skarpnäcks stadsdelsnämnd för yttrande senast den 25 september 2017. Ärendet har remitterats till alla stadsdelsnämnder, alla facknämnder, samt ett antal andra aktörer inom staden och det civila samhället.

I budget för 2015 angavs att Stockholm stad skulle ta fram och besluta om ett hbtq-program för staden. Hbtq är ett samlingsbegrepp för homosexuella, bisexuella och transpersoner och queera personer som grupp. Programmet lyfter fram att det inte är en homogen grupp eller enhet, men det som är gemensamt är att individen bryter mot heteronormen som förutsätter att alla är antingen kvinnor eller män, att de är cis-personer (det vill säga att identifierar sig med det kön de tilldelades vid födseln) och att de attraheras av det motsatta könet.

Ett förslag till program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck har nu tagits fram av stadsledningskontorets kansli för mänskliga rättigheter. Programmet är framtaget i samarbete i en arbetsgrupp med representanter från två stadsdelsförvaltningar, idrottsförvaltningen, kulturförvaltningen, socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen. Programmet har arbetats fram i en gemensam process som även omfattat förslagen till stadsövergripande program för barns rättigheter och inflytande i Stockholm stad och för jämställdhet. I arbetet med att ta fram programmet har även samråd skett med Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queera personers rättigheters Stockholmsavdelning (RFSL Stockholm).

Ärendet

I programmets inledning fastslås att ”Ett Stockholm för alla är en stad som lever upp till och respekterar de mänskliga rättigheterna. Ett Stockholm för alla innebär att alla har möjlighet att vara sig själva fullt ut i livets alla skeden. Om visionen om ett Stockholm för alla kunna nås behöver stadens verksamheter bedrivas så att den service och omsorg och de tjänster som erbjuds stockholmarna är lika tillgänglig, av lika hög kvalitet för alla, oavsett könsidentitet, könsuttryck eller sexuell läggning. Staden bidrar därmed till ett jämlikt, jämställt, icke-diskriminerande och socialt hållbart samhälle.

Arbetet för att tillgodose individens rättigheter bedrivs både främjande och förebyggande. För att nå långsiktiga mål om allas lika rättigheter och möjligheter kan det ibland behövas särskilda åtgärder som riktas till vissa grupper.

Programmet är ett stadsövergripande styrdokument och omfattar i olika utsträckning stadens samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Det ska även, så långt som möjligt, tillämpas i uppdrag som staden ger andra organisationer.

Utgångspunkter och utmaningar

I programmets första del beskrivs bland annat utgångspunkter för programmet, vilka utmaningar som finns när det gäller hbtq-personers rättigheter och vad staden strävar efter för att säkerställa att hbtq-personers rättigheter tillgodoses. Det konstateras att även om Sverige har kommit förhållandevis långt i lagstiftningen kring hbtq-personers rättigheter så kvarstår utmaningar, såväl på nationell nivå som inom Stockholms stad. Bland annat lyfter programmet fram att många människor kommer som flyktingar till staden och möter dess verksamheter, och att det är viktigt att värna om de mänskliga rättigheterna och att hbtq-personers särskilt utsatta situation beaktas dessa möten. Likaså konstateras att en granskning av stadens externa kommunikation har visat att representationen av människor med annan sexuell läggning än heterosexuell och personer med könsöverskridande identitet eller uttryck är bristfällig.

Övergripande inriktning och fokusområden

Den andra delen av programmet fastställer stadens övergripande inriktning med arbetet och pekar ut fem fokusområden som är prioriterade för staden att arbeta med. Den övergripande inriktningen är att alla personer i Stockholm ska samma möjlighet och makt att forma samhället och sina egna liv utan att begränsas av exkluderande normer kopplat till kön, könsidentitet, könsuttryck eller sexuell läggning.

De fem fokusområden som pekas ut är:

1. Våld, diskriminering och andra kränkningar mot hbtq-personer ska upphöra
2. Unga hbtq-personer ska ha lika rättigheter och möjligheter
3. Hbtq-personer ska ha likvärdigt stöd, omsorg och vård
4. Hbtq-personer ska ha likvärdig tillgång till kultur, idrott och fritid
5. Staden ska samverka med civila samhället för hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter

Inom varje fokusområde anges ett antal särskilt viktiga frågor.

Genomförande och uppföljning

Den tredje delen av programmet beskriver hur programmet ska genomföras – ansvarsfördelning, behov av kunskapshöjning, övergripande arbetssätt och uppföljning. Nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för genomförande av programmet och ska i sina verksamhetsplaner precisera hur de arbetar med de angivna fokusområdena. Dessa ska utgöra en grund i utformningen av mål, indikatorer och aktiviteter.

För att tillgodose hbtq-personers rättigheter behöver staden öka kunskaperna inom verksamheterna och förstärka arbetet för att nå den kvalitet som eftersträvas. Nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att det finns god kompetens i organisationen för att inkludera ett hbtq-perspektiv i verksamheten. Detta innebär bland annat att medarbetare i staden behöver ha relevant kunskap om hbtq-personers livsvillkor och situation och om hur heteronormen kan utgöra ett hinder för ett professionellt och respektfullt bemötande. Medarbetare med ansvar för kommunikation ska ha kunskap om normkritisk kommunikation och bildanalys för att hbtq-personer inte ska vara exkluderade i stadens kommunikation. I programmet anges att den diplomutbildning som kommunstyrelsen har tagit fram ska användas för att stärka verksamheters kompetens inom området. Kommunstyrelsen ansvarar för att genomföra introducerande utbildningsinsatser för förtroendevalda, förvaltnings- och bolagsledningar och nyckelpersoner.

De arbetssätt som lyfts fram i programmet är ett normkritiskt förhållningssätt, respektfullt bemötande, likabehandling och aktivt arbete mot diskriminering. Likaså framhålls vikten av att utveckla metoder och rutiner för att synliggöra och öka kunskapen om hbtq-personers upplevelser av verksamheternas utformning och bemötande.

Uppföljning av programmet sker inom ramen för den ordinarie uppföljningen i tertiärrapporter och verksamhetsberättelse.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom administrativa avdelningen och har behandlats i förvaltningsgrupp 2017-09-14, i rådet för funktionshinderfrågor 2017-09-13 och i pensionärsrådet 2017-09-14.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är i huvudsak positiv till det föreslagna programmet för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Programmet anger fokusområden och gemensamma prioriteringar inom staden. Samtidigt finns stort utrymme för nämnder och styrelser att avgöra på vilket sätt arbetet ska genomföras. Förvaltningen är också positiv till att det tydligt framkommer i programmet att arbetet ska bedrivas inom ramen för ordinarie planering och uppföljning.

Stadsgemensamma riktlinjer, utbildning, metodstöd och strukturerat erfarenhetsutbyte har stor betydelse för ökad likvärdighet inom staden eftersom alla förvaltningar inte har samma förutsättningar att bedriva detta arbete.

De begreppsdefinitioner som bifogats till programmet utgör en bra grund för ett gemensamt språk kring dessa frågor inom staden, vilket underlättar för samarbete, intern kommunikation och interna utbildningar, och därmed bidrar till en samsyn inom staden. Definitionerna ger även förutsättningar för en enhetlig extern kommunikation från stadens sida. Programmet lyfter fram vikten av ett likvärdigt och respektfullt bemötande, vilket bland annat innebär att *"information och formulär som används ska utgå från inkluderande normer och språkbruk kring kön och sexualitet."* Förvaltningen anser att stadsgemensamma riktlinjer för hur staden uttrycker sig, såväl internt som externt och i ord, bild och andra medier, skulle vara ett bra stöd i detta arbete. Likaså vore det positivt om staden kan sprida goda exempel på hur information, formulär och liknade kan utformas.

Förvaltningen instämmer i att implementeringen av programmet förutsätter en ökad kompetens inom alla verksamheter, vilket innebär en kvalitetsutveckling som är positiv för såväl medarbetare som stadens invånare. Att kommunstyrelsen ansvarar för att genomföra introducerande utbildningsinsatser för förtroendevalda, förvaltnings- och bolagsledningar och nyckelpersoner ger goda förutsättningar för fortsatt kompetensutveckling inom olika verksamheter. Att staden har tagit fram en diplomutbildning är positivt. Förvaltningens erfarenhet är dock att utbildningens omfattning och upplägg gör att alla verksamheter inte kan använda sig av den. Ett mer flexibelt upplägg, exempelvis en webbaserad utbildning, skulle enligt förvaltningens mening göra att fler medarbetare inom staden skulle kunna ta del av den. Förvaltningen anser även att det är viktigt att hbtq- och likabehandlingsfrågor integreras i stadens centrala utbildningar och introduktionsprogram.

Förvaltningen vill lyfta frågan om hur staden säkerställer att programmets intentioner och innehåll når ut även till de många verksamheter som drivs som entreprenader eller i fristående regi. För att uppnå detta behöver ett jämställdhetsperspektiv integreras även i upphandling och verksamhetsuppföljning.

Erfarenhetsutbyte och spridning av goda exempel inom staden är av stor vikt inom alla områden, i synnerhet gällande frågor som dessa där kompetens och erfarenhet kan skilja sig kraftigt mellan olika verksamheter och förvaltningar. Därför skulle det, enligt förvaltningens mening, vara positivt om ett nätverk för hbtq-frågor kunde startas inom staden, liknande det som finns för jämställdhetsfrågor. Likaså anser förvaltningen att de verksamhetsanknutna nätverk som finns inom staden bör arbeta aktivt med erfarenhetsutbyte kring dessa frågor.

Bilagor

1. Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande
2. Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck 2018-2022